

Секція: Культурологія

Пивоваров В. М.,

кандидат філологічних наук, доцент,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого (м. Харків)

ВИКЛИКИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ АКАДЕМІЧНІЙ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Актуальність теми обумовлена суттєвими змінами, які відбуваються в технічних інноваціях, у розвиткові та вдосконаленні штучного інтелекту. Мета – встановити виклики, переваги і недоліки штучного інтелекту для взаємозв'язку з академічною доброчесністю в освітній та науковій діяльності в новітніх інформаційних умовах.

Академічна доброчесність покликана заохочувати науково-педагогічний персонал, здобувачів вищої освіти, науковців, дослідників та інноваторів дотримуватися принципів самостійності й оригінальності у своїй роботі. Запобігання плагіату впливає на забезпечення цілісності академічної та професійної сфер правників. НАЗЯВО надає приклади розглянутих справ щодо виявлених фактів плагіату у кваліфікаційних роботах, зокрема, дисертаціях.

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (ст. 1) академічна доброчесність – сукупність етичних принципів та визначених Законом України «Про освіту» та іншими законами України засад, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності для забезпечення віри у наслідки навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1].

2024 року внесено до Верховної Ради проєкт Закону України «Про академічну доброчесність», який вважає академічну доброчесність вагомою передумовою провадження високоякісної освітньої та наукової (творчої) діяльності [2].

Цей проєкт закону анонсує базові цінності й визначає істотні принципи та правила академічної доброчесності, правові та організаційні механізми її формування та забезпечення, вирішальні ознаки і види порушень академічної доброчесності, які вдосконалені й розширені, та визначає відповідальність за такі порушення.

Міжнародний центр академічної доброчесності (ICAI) активно розглядає питання використання та потенційного зловживання інструментами на основі штучного інтелекту (ШІ). Поєднання розуміння технологічного аспекту штучного інтелекту з ґрунтовними цінностями ICAI щодо академічної доброчесності (порядністю, довірою, істиною, пошаною, відповідальністю та відвагою) було завданням групи дослідників [3].

Серед завдань щодо застосування ШІ в освітній чи науковій діяльності група дослідників порушила питання щодо захисту автором своєї інтелектуальної власності в чаті GPT (ШІ). При завантаженні власних текстових повідомлень, що можуть містити інтелектуальну власність (патент, товарний знак, авторське право та ін.), далі без дозволу авторів чат GPT може це використати. На захисті авторів є правові норми, які сприяють формуванню їх власної зацікавленості самостійно контролювати використання власного контенту в Google та заявляти про такі порушення адміністрації чату GPT для вживання заходів [4].

Серед переваг ChatGPT користувачі відзначають можливості широкого пошуку джерел різними мовами світу, швидкий і якісний переклад, особливо важливо при збільшенні доступу до іноземних джерел [5]. Як недоліки дослідники відзначають, що ШІ не створює наукової новизни, тому чатом GPT необхідно користуватися виключно як додатковим джерелом при пошуку інформації [5]. Отже, ця точка зору є обґрунтованою та підкреслює базовий підхід до місця ШІ в освітній і творчій діяльності як додаткового інструменту для скорочення часу й інших ресурсів на пошуки інформації і допоміжних дій.

Додатковими перевагами використання у наукових працях текстів, згенерованих чатом GPT [6], є можливість полегшити роботу редакторів – це аналіз тексту на граматичні та синтаксичні помилки, що сприяє економії часу для виконання творчих робіт, а також розширення можливостей перекладу різними мовами додає шанси публікуватися, наприклад, в іспаномовних країнах, а також у національних виданнях державною мовою. До того ж є ключовий недолік згенерованих ШІ текстів – це відсутність посилань, що є явним порушенням академічної доброчесності [6].

Також дослідження у США, Великій Британії та країнах ЄС показало, що чат GPT не вважають автором чи співавтором, тому що на нього неможливо коректно послатися, оскільки кожний запит генерує різні результати [7]. А втім, визначальним є те, що автори використали ШІ і додали його в автори, тим самим заперечивши те, що в інших країнах ШІ автором не вва-

жають. Це було зроблено саме через те, що в наявному правовому полі України вважають імовірним допустити штучний інтелект співавтором як спосіб дотримання академічної доброчесності.

Таким чином, академічна доброчесність є прямим обов'язком здобувачів вищої освіти і науково-педагогічного персоналу до якісного забезпечення освітнього та наукового процесу й отримання належного визнання своїх творчих і унікальних здобутків. ШІ є додатковим інструментом адміністративного, допоміжного можливого забезпечення освітніх механізмів через використання можливостей інтелектуальних інформаційних систем для супровідних та допоміжних послуг без підміни авторства і одержання наукової новизни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про вищу освіту : Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 24.03.2025).
2. Про академічну доброчесність: Закон України (проект). URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43481> (дата звернення: 24.03.2025).
3. Академічна доброчесність в епоху ШІ. URL : <https://nrat.ukrintei.ua/akademichna-dobrochesnist-v-epohu-shi/> (дата звернення: 24.03.2025).
4. Водянка Л. Д., Бечко А. М. Розвиток цифрових технологій та питання захисту інтелектуальної власності. *Information and Web Technologies : Proceedings of the 11th International Scientific and Practical Conference «Challenges in Science of Nowadays»* (Washington USA, 26–28 May, 2023). Washington, 2023. № 156. P. 556–557. URL : <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/3534> (дата звернення: 23.03.2025).
5. Гром М. О. Застосування штучного інтелекту під час написання наукових робіт *Академічна доброчесність: правові проблеми* : матеріали Всеукр. круглого столу (Одеса, 26 трав. 2023). Одеса, 2023. С. 37–41. URL : <https://hdl.handle.net/11300/25950> (дата звернення: 24.03.2025).
6. Дубняк М. В. Проблеми використання GhatGPT у науковій діяльності: роль етичних і правових норм *Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності* : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, присвяченої Міжнар. дню інтелектуальної власності (Київ, 26 квіт. 2023 р.). Київ, 2023. С. 64–68. URL : <http://cpdcipr.kpi.ua/article/view/278520> (дата звернення: 24.03.2025).
7. Карчевський М. В., Штанько В. А., ChatGPT. Правове регулювання штучного інтелекту: ризик-орієнтований підхід у європейській дискусії. *Актуальні питання права та соціально-економічних відносин*: зб. ст. Кропивницький: ЦІ-Рол, 2023. С. 20–29. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/48146/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-2023%20%281%29.pdf> (дата звернення: 24.03.2025).